

Латина з'являється в назвах установ міжнародних інституцій — Раду Європейського Союзу називають також **CONSILIUM**. Вона є у світі спорту, зокрема у назві футбольного клубу **BORUSSIA** (лат. «Пруссія») Дортмунд. Латина також замаскувалася, наприклад, на електронних годинниках — використовувані в англійських країнах аббревіатури **AM** і **PM**, що позначають години до полудня і після нього, походять від латинських виразів **ANTE** і **POST MERIDIEM**.

Сьогодні латина, яку вважають мертвою мовою, анітрохи не схожа на мертву. Справді, її не чути на вулицях і в щоденних розмовах (якщо не йдеться про «дворову латину»), але латинські фрази, які називаються паремії, дотепер є складовою універсальної мови юристів у всьому світі. Ба більше, завдяки різним любителям

та ентузіастам регулярно з'являються латинські газети, періодичні видання, вебсайти та форуми для дискусій. Також раз у раз створюються латинські назви для нововідкритих видів рослин і тварин. Отож латина жива **HIC ET NUNC**, тобто «тут і зараз».

Вивчення латини — чудове тренування для нашого мозку. Це **NUDA VERITAS**, тобто «гола правда». Однак для мене, як для авторки цієї книжки, найважливішим є щось зовсім інше. Я сподіваюся, що мандрівка світом історичних подій і мудрощів грецьких і римських мислителів, яка чекає на вас на наступних сторінках, допоможе зрозуміти, що латина й надалі розповідає не лише про античну епоху, але й про те, ким ми є сьогодні. Латинські сентенції в магичний спосіб долають межі часу й простору, і мабуть, саме

тому — незважаючи на колективний опір вивченню латинської граматики — усі в моєму класі просто любили її. Короткі, іноді розгорнуті речення, за якими стояли цікаві думки та історії, стимулювали нашу уяву. Ми цитували їх за будь-якої нагоди, на перервах наввипередки сипали афоризмами, за допомогою них вели просто запеклі словесні двобої. Ми з ними дискутували, а іноді сприймали їх як аксіому — адже кожному інколи потрібно щось тверде й незаперечне, навіть якщо це тільки слова.

Хочу закликати, щоб ви, як і ми, читали зібрані в цій книжці сентенції вголос і згідно з позначеними наголосами. Тоді ви переконаєтеся, що ці сентенції подібні до заклинань, які, коли їх вимовляють **AD HOC**, тобто «на потребу моменту», у свій спосіб цей момент зачаровують.

SUMMA SUMMARUM, тобто «підсумовуючи», антилатинський фронт нашого класу великою мірою прорвала вчителька. **NOLENS VOLENS**, тобто «хоч-не-хоч», але саме завдяки їй я дізналася, що важливо не лише те, що актуальне, і що не все має приносити практичну чи матеріальну користь.

Саме завдяки вчительці Красіцькій я усвідомила: хоч чого ти навчився, ти навчаєшся для себе (**QUIDQUID DISCIS TIBI DISCIS**) і через труднощі досягаєш зірок (**PER ASPERA AD ASTRA**). Саме завдяки їй була написана ця книжка.

Дякую, пані вчителько!

ACTA EST FABULA

Тобто я вмираю, тому аплодуйте

Упродовж чотирьох десятиліть свого правління Октавіан Август, відомий як імператор Цезар Август, провів у Римській імперії багато реформ. Він модернізував армію, упорядкував фінанси, забезпечив відносний лад і спокій у державі, створив умови для розвитку мистецтва. Період його правління називають золотим віком римської літератури — саме тоді Гораций творив свої еподи, сатири та оди, а Вергілій написав *Енеїду*.

Октавіан Август не раз ставав об'єктом усіляких змов. І його смерть у серпні 14 року н.е. у місті Нола досі залишається нерозгаданою. Одна з версій полягає в тому, що він став жертвою своєї дружини Лівії Друзілли, яка дала йому отрусну фігу. Однак деякі історики стверджують, що Лівія хотіла допомогти своєму хворому чоловікові з давно планованим самогубством.

Своє життя, на основі якого можна було б створити гостросюжетний захопливий фільм, він завершив словами: **Виставу закінчено**. Їх традиційно виголошували римські актори наприкінці спектаклю, і в устах імператора, що помирав, вони стали метафорою життя. Адже життя можна розглядати як театр, у якому ми, смертні, лише граємо свої ролі, а потім сходимо зі сцени...

Нотабене

За деякими джерелами, останніми словами Октавіана були: **PLAUDITE CIVES, COMOEDIA FINITA EST**, або **Аплодуйте, громадяни, комедію закінчено**. Так чи інакше — їхнє метафоричне значення залишається тим самим.

DIVIDE ET IMPERA

Перегинай палку, і влада буде твоєю

Ці слова, які приписують Філіпу Македонському, перекладені як **Розділяй і владарюй**, є золотою максимом усіх, хто схилений на владі. Вони стосуються особливої, вирахованої та інколи доволі ефективної стратегії її здобуття. Вона полягає в тому, щоб провокувати та розпалювати конфлікти на завойованих територіях, а потім грати роль посередника, який примиряє сторони конфлікту. Завдяки такій поведінці могутні держави здатні утримувати владу та позбавляти впливу слабших.

Цю тактику полюбляли, наприклад, римляни, які підкореним провінціям додатково забороняли укладати угоди між собою. Принцип **DIVIDE ET IMPERA** охоче використовувався і використовується також у межах внутрішньополітичних ігор. Майстром його використання був Людовік XIV. Цей французький король захищав своє становище в державі, налаштовуючи один проти одного осіб зі свого найближчого оточення, щоб ніхто з них не здобув надто великого впливу. Коротко кажучи: де двоє б'ються, третій користає.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

EUREKA!

Гасло американського штату Каліфорнія, тобто шукай і знайдеш (у найнеочікуванішому місці)

Передусім: увага, увага! Слово *еврика* (*eureka*) походить з грецької! Однак воно не могло не опинитися у цій книзі з багатьох важливих причин.

Грецька мова є однією з трьох — поряд із латиною і старослов'янською — головних мовних стовпів європейської цивілізації. Грецька і латинська мови співіснували в давнину і в особливий спосіб конкурували одна з одною (перша історія Риму, авторства Квінта Фабія Пиктора, була написана не латиною, а грецькою!). Ба більше, про спадщину Стародавньої Греції — включно з її мовою, мистецтвом і філософією — ми дізналися переважно завдяки римлянам, які розмовляли латиною. Отож обидві цивілізації поєднують особлива співзалежність.

Але **AD REM**, тобто до суті справи.

Я знайшов! — слова, які, як кажуть, вигукнув Архімед, коли вистрибував із ванни. За легендою, він сидів у ній і розмірковував, як виконати завдання, яке доручив йому цар Сиракуз. Герон II підозрював, що майстер, у якого він замовив корону, зробив її із суміші золота та срібла, а володар хотів, щоб вона була тільки із золота. Тому він попросив відомого вченого, не знищивши царського атрибута, перевірити його склад. Архімед же, спостерігаючи за водою, яку витісняє його тіло під час купання у ванні, придумав, як це зробити.

Спочатку він занурював корону в посудину, до країв наповнену водою. Потім розрахував об'єм витісненої у такий спосіб рідини, тоді знову наповнив посудину і занурив у воду шматок чистого золота, вага якого дорівнювала вазі металу, з якого мала бути виготовлена корона. Коли він перерахував об'єм витісненої води, то дістав відповідь на питання короля.

Якби обидва об'єми були однакові, це означало б, що корона виготовлена повністю із золота. Однак корона витісняла більше води, ніж само золото, а це свідчило, що вона мала домішку чогось з меншою густиною. — найімовірніше, срібла.

Так був відкритий перший основний закон гідростатики, названий на честь Архімеда, а Герон II дістав доказ того, що золотар нечесний.

Завдяки цій історії вигук **ЕВРИКА!** сьогодні асоціюють із несподіваними відкриттями. Як гасло Каліфорнії, він має нагадувати про великі родовища золота, знайдені на її території 1848 року. От якби король Сиракуз дожив до золотої лихоманки, у Каліфорнії ним частенько довелося б послуговуватися.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>